

**Zakład Odmianoznawstwa, Szkółkarstwa
i Nasiennictwa Roślin Ogrodniczych**

Pracownia Szkółkarstwa

Rynek krajowy i europejski w zakresie produkcji chryzantem, kwiatów doniczkowych ozdobnych z liści i sadzonek do dalszej produkcji

Autor:

Dr inż. Adam Marosz

Opracowanie przygotowane w ramach **zadania 5.1:**

„Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego ”

Programu Wieloletniego:

„Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego” finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Skierniewice 2016

Spis treści

Wstęp	3
Uwagi metodyczne	3
Chryzantemy. Produkcja w Polsce.....	4
Najważniejsze koszty produkcji.....	7
Rynek holenderski	8
Kwiaty doniczkowe ozdobne z liści.....	9
Produkcja szkółkarskiego materiału wyjściowego (siewki i sadzonki, zrazy, sadzonki in vitro).....	12
Materiały źródłowe:	15

Wstęp

Uprawa chryzantem w Polsce ma długie tradycje. Kwiaty doniczkowe i cięte są masowo wykorzystywane głównie do dekoracji grobów na 1 listopada oraz świątyn w tym okresie. Produkcja jest więc ukierunkowana głównie na ten cel i w skali całej produkcji kwaciarskiej ma znaczny udział, szacowany na 2-3% wartości ogólnej. Za granicą chryzantemy mają większe znaczenie. Jeszcze 10 lat temu był to czwarty kwiat w sprzedaży na holenderskich giełdach (Jerzy i Zakrzewski 2006). W ostatnich latach wzrasta stopniowo zainteresowanie wykorzystaniem tych roślin także w dekoracji ogrodów i terenów zieleni. Z kolei produkcja kwiatów doniczkowych ozdobnych z liści do dekoracji wnętrz oraz szkółkarskiego materiału wyjściowego dotąd nie była przedmiotem szerszych analiz ekonomicznych. Działy te były wcześniej obejmowane badaniami wycinkowymi dla niektórych regionów lub ważniejszych rynków (Henschke i Pankowska 2013, Jabłońska i in. 2013).

Celem przeprowadzonej analizy jest prezentacja wiedzy na temat produkcji i sprzedaży krajowej chryzantem doniczkowych i gałązkowych, produkcji kwiatów ozdobnych z liści do dekoracji wnętrz oraz produkcji szkółkarskiego materiału wyjściowego przeznaczonego do dalszej uprawy w specjalistycznych gospodarstwach. Produkcja w tych działach kwaciarstwa jest stosunkowo mało poznana, a bardzo ważna dla całej gałęzi szczególnie w szybko rozwijającym się dziale rozmnażania i sprzedaży sadzonek w tym uzyskiwanych metodami kultur tkankowych. Z uwagi na rozległość zagadnień w tych działach z jednej strony, a wąski zakres badań z drugiej analiza przedstawia tylko ogólne zagadnienia ekonomiczne.

Uwagi metodyczne

Zbieranie i opracowanie danych. W przeprowadzonym monitoringu produkcji sadzonek chryzantem na podstawie wizyt w gospodarstwach, wizyt i rozmów z producentami w trakcie dni otwartych. Zebrano wyniki krótkich ankiet łącznie od 10 wiodących producentów sadzonek chryzantem w Polsce. Większość gospodarstw zlokalizowanych w województwie łódzkim, wielkopolskim i mazowieckim. Dane dotyczące analizy rynku produkcji i sprzedaży kwiatów chryzantem pozyskano z raportów Flora Holland, w Aalsmeer oraz wizyty bezpośredniej na tej giełdzie wiosną 2016 r. W Polsce przeprowadzono badania terenowe i rozmowy z producentami i sprzedawcami tych kwiatów w II połowie października

w Skierniewicach, Łodzi i Warszawie. Do większych producentów rozesłano krótką ankietę, otrzymano zwrócić 16 wypełnionych formularzy. Przeprowadzono także analizę ofert handlowych i stron internetowych innych gospodarstw uprawiających chryzantemy. Analiza rynku kwiatów doniczkowych ozdobnych liści polegała na opracowaniu specjalistycznej ankiety skierowanej do producentów roślin szklarniowych, oraz zrealizowano dwie wizyty bezpośrednie w dużych gospodarstwach szklarniowych w Skierniewicach (łącznie pow. uprawy 5000 m²) i w okolicach Poznania (pow. uprawy 3500 m²). W opracowaniu wykorzystano także dane raportów Flora Holland oraz wizytę bezpośrednią na tej giełdzie wiosną 2016 r oraz dane z i obserwacje ze sprzedaży roślin ozdobnych na rynkach hurtowych w Polsce, głównie w Broniszach. Rozesłano również drogą elektroniczną krótką ankietę produkcyjną do gospodarstw produkujących kwiaty doniczkowe, sądy uzyskano wyniki zwrotne z 8 gospodarstw. Analiza produkcji sadzonek, siewek, sadzonek *in vitro*, oraz młodych roślin w pojemnikach P9 lub w wielodonieczkach prowadzona była w oparciu o wizyty bezpośrednie w 8 gospodarstwach, gdzie przeprowadzono rozmowy bezpośrednie z właścicielami lub pracownikami, przeprowadzono ankiety i własne obserwacje procesu produkcji, ukorzenia, obliczenia dotyczące liczby uprawianych lub ukorzenianych sadzonek na jednostce powierzchni (1 m²), w zależności od gatunku lub odmiany oraz w zależności od prowadzonej technologii. Przeprowadzono także analizę ofert handlowych i stron internetowych innych gospodarstw w tym dziale. Rozesłano ankietę badawczą do 45 takich firm. Odpowiedź zwrócić uzyskano z 23 gospodarstw. Rozmowy z producentami prowadzono także na wystawie „Zieleń to Życie” w Warszawie. Odrębnej analizie i ocenie poddawano dane handlu zagranicznego i dostępne raporty rynkowe. Dane opracowano metodami statystyki opisowej.

Chryzantemy. Produkcja w Polsce.

W Polsce do uprawy tych kwiatów wykorzystuje się głównie nieogrzewane tunele foliowe po zakończonym cyklu uprawy kwiatów rabatowych lub warzyw wczesnych. Produkcja jest stosunkowo łatwa i krótka potrzeba na nią 2-4 miesięcy. Produkcja chryzantem podzielona jest na dwa wyraźne etapy: pierwszy to rozmnażanie i produkcja ukorzenionych sadzonek oraz sadzonek *in vitro*, który odbywa się w specjalistycznych gospodarstwach. Drugi etap to produkcja kwiatów doniczkowych i ciętych prowadzony przez gospodarstwa ogrodnicze. Materiał wyjściowy do produkcji (ukorzenione sadzonki) jest w

przypadku chryzantemy niemal w 96% dostarczany przez specjalistyczne firmy, co sprzyja uproszczeniu produkcji, łatwemu jej planowaniu w gospodarstwach oraz prostym rozliczeniom opłat licencyjnych za nowe odmiany z firmami hodowlanymi. Dostawcy sadzonek oferują około 106 mln szt. roślin do sprzedaży w kraju i za granicą, a powierzchnia obiektów szklarniowych i tuneli przeznaczonych pod te uprawy wynosi łącznie 13,2 ha. Wartość rynku produkcji sadzonek chryzantem szacowana jest na około 80 mln zł. Jak podają producenci sadzonek do szerszej uprawy polecane jest ponad 260 odmian chryzantem. Natomiast oferty promocyjne i pokazowe podczas wystaw i dni otwartych prezentują ich ponad 500. Pokazuje to ogromny postęp w hodowli i ciągle poszukiwanie nowych produktów.

Uprozczone schematy uprawy chryzantem doniczkowych

1. Schemat uprawy chryzantemy doniczkowej drobnokwiatowej

Uprawa roślin jest stosunkowo prosta i tania. Rośliny można uprawiać na kilka sposobów: w gruncie bez osłon z możliwością przeniesienia do zimnych tuneli około 15 września lub ewentualnego zabezpieczenia przed przymrozkami. Jest to najtańszy sposób uprawy przydatny tylko dla tej grupy roślin. Rośliny można sadzić od razu do tunelu foliowego pamiętając o stosowaniu retardantów lub wysadzać sadzonki do zimnego tunelu foliowego z możliwością zastosowania uprawy sterowanej. Przy odmianach z terminem kwitnienia od 42 do 44 tygodnia, zalecane jest stosowanie dnia krótkiego już od 1-15 września. Wielkość roślin zależy od terminu sadzenia oraz ilości sadzonek w doniczce. Uprawę chryzantem drobnokwiatowych ułatwia ich genetyczna zdolność do somokrzewienia się. Najprostsze warunki uprawy pozwalają bez dużego doświadczenia producenta na osiągnięcie zadowalającej jakości roślin oraz wysokich dochodów, a cykl uprawy można uruchomić np. po zakończeniu uprawy roślin rabatowych lub warzyw. Wielkość roślin zależy od terminu sadzenia oraz ilości sadzonek w pojemniku. Sadzonki wysadzone w kwietniu osiągają średnicę nawet 80 cm, sadzone w lipcu są o połowę mniejsze (40 cm).

2. Schemat uprawy chryzantemy doniczkowej średnio kwiatowej do całorocznej uprawy

Zwykle zaleca się wysadzać po 3 sadzonki do doniczki 12 cm średnicy lub 6-7 sadzonek do doniczek 18-19 cm średnicy. Ważne jest by sadzonki były równej wielkości oraz jednakowo i dobrze ukorzenione. Sterowanie długością dnia zaczyna się od razu po posadzeniu. Następnie po 5-6 dniach sadzonki uszczykuje się na jednej wysokości i pozostawia bez zaciemniania na około 3 dni, po tym czasie ponownie skraca się dzień, aż do pokazania się koloru na pąkach kwiatowych. W tym cyklu uprawy zalecane jest także

stosowanie środków skarlających. We wszystkich schematach uprawy chryzantem z uwagi na krótki i intensywny wzrost roślin bardzo ważny jest odpowiedni program nawożenia.

3. Schemat uprawy chryzantemy doniczkowej wielkokwiatowej

Sadzonki wysadza się w 25-26 tygodniu roku zwykle co najmniej po 3 szt. do mis 21 cm średnicy lub doniczek 18 cm średnicy. Po 10 dniach od posadzenia rośliny należy przyciąć na równej wysokości. Kiedy pędy odrosną po cięciu na wysokość około 3cm stosuje się retardanty. Na początku sierpnia (przy odmianach 10-cio tygodniowych) rozpoczynamy sterowanie długością dnia, które należy zakończyć pod koniec sierpnia. W trakcie uprawy pędy główne oczyszczamy z pędów bocznych, aby pozostał jeden główny pąk. Obecnie mało kto uprawia chryzantemy wielkokwiatowe z jednej sadzonki, ponieważ już po dwukrotnym uszczykiwaniu uzyskuje się często niewyrównane kwiaty. Producenci, którzy sadzą te odmiany we wczesnych terminach – do połowy czerwca umieszczają zwykle po 3 sadzonki w doniczce i uszczykują je jeden raz. W późniejszych terminach sadi się zwykle więcej – po 5–7 sadzonek do dużych donic lub misek i prowadzi się je na jeden pęd.

W ostatniej dekadzie października kwiaty doniczkowe chryzantem oferowane są na targowiskach, w kwiaciarniach, przy cmentarzach, w centrach ogrodniczych oraz sieciach sklepów i marketów. Drobnymi producentami prowadzący uprawę o niedużej skali (do 2 tys. szt. kwiatów) najczęściej sami zaangażowani są w sprzedaż detaliczną głównie na targowiskach i przy cmentarzach. Większość spośród ankietowanych nie przewiduje zwiększenia upraw, a nawet będą zadowoleni jeśli utrzymają ją na obecnym poziomie. Powodem są ograniczone możliwości sprzedaży i coraz większa konkurencja ze strony kwiatów i wiązanek sztucznych. Producenci skarżą się również, że w opinii konsumentów kwiaty są drogie, a ich trwałość krótka. Szczególnie, gdy są zapowiadane przymrozki lub inne anomalie pogodowe sprzedaż wtedy gwałtownie spada. Gospodarstwa większe uprawiające 2-10 tys. szt. roślin korzystają z pośrednich ogniw handlu (kwiaciarnie, centra ogrodnicze, drobnymi handlowcy), a firmy największe oferujące powyżej 10 tys. szt. dostarczają także kwiaty do sklepów sieciowych. Z przeprowadzonych analiz wynika, że w Polsce sprzedaje się rocznie 11-13 mln szt. chryzantem doniczkowych w różnych wielkościach i bogatej kolorystyce kwiatów. Wartość sprzedaży przy średniej cenie detalicznej na poziomie 9,5 zł wynosi 104,5 do 123,5 mln. zł. Wśród kolorów dominują kwiaty jednobarwne białe, żółte i czerwone. Według danych producentów sadzonek blisko 70% udziału w rynku mają odmiany drobnokwiatowe, wśród których wiodące są kwiaty barwy białej, żółtej i ciemnoczerwonej. Natomiast u odmian wielkokwiatowych 50-60% sprzedaży to rośliny o kwiatach białych i żółtych. Powierzchnia

upraw jaka zajmują chryzantemy w produkcji w Polsce wynosi 1400-1600 ha z tego ponad połowa prowadzona jest na otwartej przestrzeni na wyściółkowanych zagonach. Nakrywanie tych upraw konstrukcjami przenośnymi lekkich tuneli foliowych odbywa się najpóźniej 15 września, jest konieczne jako ochrona przed przymrozkami oraz sterowanie długością dnia.

Najważniejsze koszty produkcji

Do najważniejszych kosztów produkcji chryzantem doniczkowych w Polsce należą: zakup sadzonek, pojemników, podłoża, nawozów i środków ochrony roślin oraz koszty robocizny. Koszty amortyzacji osłon (szklarnie, tunele foliowe) rozłożone na ilość cykli produkcyjnych i na różne uprawy. Koszty zakupu materiałów osłonowych jak folie i cieniówki do sterowania długością dnia, również rozłożone są na liczbę cykli produkcyjnych. Koszty amortyzacji i własnej siły roboczej liczone są tylko w dużych i specjalistycznych gospodarstwach, dobrze wyposażonych i zmechanizowanych. W przypadku gospodarstw ogrodniczych o niedużej skali upraw szacowane są ogólnie tylko główne koszty bezpośrednie, często bez uwzględniania własnej siły roboczej. Na podstawie zgromadzonych wycinkowych danych, łączne nakłady produkcji chryzantem drobnokwiatowych na 1m² uprawy w nieogrzewanym tunelu foliowym wynoszą około 16 zł, przy dochodach brutto ze sprzedaży hurtowej na poziomie 32 zł z 1 m². Uwzględniając sprzedaż detaliczną w przypadku bardzo małych gospodarstw prowadzących uprawy na małej powierzchni, produkcji zaledwie do 2000 tys. sztuk doniczek dochód brutto z 1m² sięga 38-48 zł, w zależności od wielkości uzyskanych kwiatów i ich jakości, przy podobnym poziomie kosztów. Jest to uprawa opłacalna, ale wymaga odpowiednich nakładów na działania marketingowe. Działania te mniejsze zakłady ogrodnicze nie prowadzą praktycznie wcale. Warto na to zwrócić uwagę, ponieważ konsumenci kupują kwiaty chryzantem, ze względu na cechy atrakcyjności oraz uważają, że jest to dekoracja grobu, świątyni, kapliczki przydrożnej bardziej szlachetna niż sztuczna ozdoba. Na dalszym miejscu wskazywali tradycję zakupu i przystępną cenę. Nie mają natomiast żadnej świadomości o ekologicznych aspektach jakie niosą ze sobą kwiaty żywe w przeciwieństwie do kwiatów sztucznych, które choć trwalsze stanowią później kłopotliwy odpad komunalny trafiający na wysypiska śmieci. Natomiast w przypadku chryzantem doniczki mogą trafić do recydingu, a podłoże i resztki roślinne na kompost. Wśród osób podających powody, dla których niechętnie sięgają po chryzantemy przeważają opinie, iż są one krótkotrwałe. Wpływ mają tu czynniki pogodowe o tej porze

roku. Jeśli są mało sprzyjające obniżają bardzo istotnie wyniki sprzedaży i co do tego zgodni byli wszyscy ankietowani producenci i sprzedawcy.

Rynek holenderski

W Europie do najważniejszych producentów chryzantem gałązkowych drobnokwiatowych (spray chrysanthemum) oraz średnio i wielkokwiatowych (disbuded chrysanthemum) należy Holandia. W 2016 roku znalazły się one w grupie 5 najważniejszych produktów na kwiat cięty, a ich wzrost sprzedaży był najwyższy w 2014 roku. Obrót sprzedaży tymi grupami kwiatów na holenderskich giełdach wyniósł łącznie 363 mln euro, a łącznie sprzedano 1,35 mld kwiatów. Sprzedaż chryzantem doniczkowych na giełdach w Holandii jest obecnie na niższym poziomie, ale i tak zajmują one 5 miejsce w pierwszej 10 produktów sprzedawanych na giełdach (tab. 1).

Tabela 1. Pierwsza dziesiątka produktów kwaciarskich (kwiatów ciętych i doniczkowych) na giełdach w Holandii w 2015 r.

Produkt	Rośliny doniczkowe			Produkt	Kwiaty cięte		
	Obrót mln Euro	szt. (mln)	Zmiana do 2014 (%)		Obrót mln Euro	szt. (mln)	Zmiana do 2014 (%)
Phalenopsis	498	137	S-0,1	Rosa	735	3580	S-1,8
Kalanchoe	62	90	W-3,4	Chrysanthemum drobnokwiat.	300	1193	S-1,1
Rosa	57	47	W-1,3	Tulipa	295	1909	W-9,4
Anthurium	51	17	W-0,6	Lilium	159	304	W-1,3
Chrysanthemum	35	41	S-4,7	Gerbera	138	988	S-1,3
Mixed plants	34	9	W-15,9	Chysanthemum wielkokwiat.	63	157	S-9,7
Hiacynt	32	51	S-1,0	Cymbidium	58	144	W-13,5
Ficus	30	10	S-1,8	Eustoma	52	309	W-1,4
Hydrangea	30	12	S-1,2	Fresia	52	288	S-3,3
Dracena	29	16	S-0,4	Hydrangea	45	42	W-8,3

Źródło: Flora Holland Annual Report 2015. W – wzrost sprzedaży; S - spadek sprzedaży

Słabe i silne strony szanse i zagrożenia produkcji kwiatów i sadzonek chryzantem w Polsce (SWOT)

Słabe strony	Silne strony
- produkcja kwiatów bardzo rozdrobniona -brak grup producenckich zarówno wśród producentów sadzonek jak i kwiatów -brak wspólnej strategii marketingowej dla promocji kwiatów zarówno ze strony	- dobrze zorganizowana i nowoczesna produkcja sadzonek - stosunkowo łatwa uprawa kwiatów - niskie nakłady inwestycyjne - krótki cykl produkcji

producentów sadzonek jak i kwiatów w doniczkach	- przywiązanie polskiego konsumenta do tradycji
Szanse	Zagrożenia
-wykorzystanie marki produkcji rodzimej -wykorzystanie aspektów ekologicznych kwiatów żywych, nawet jeśli mają ograniczoną trwałość - promocja kwiatów w okresie jesiennym do innych dekoracji i celów np. w ogrodach, terenach zieleni) co przyczyni się do zwiększenia sprzedaży - wprowadzanie nowych odmian o zróżnicowanej budowie i kolorystyce kwiatów do dekoracji ogrodowych i w terenach zieleni	- napływ kwiatów z Holandii szczególnie do sieci marketów - ogromna konkurencja ze strony kwiatów sztucznych w okresie 1 listopada - silny stereotyp wiążący kwiaty chryzantem niemal wyłącznie z dekoracją jesienną cmentarzy i świątyń

Kwiaty doniczkowe ozdobne z liści

Produkcja w Polsce

Produkcja kwiatów doniczkowych ozdobnych z liści jest w Polsce mało poznanym działem, który w ostatnich latach obok roślin doniczkowych kwitnących (cyklameny, storczyki, kalanchoe) rozwija się bardzo dynamicznie. Do głównych roślin zajmujących czołowe miejsce w uprawie należą *Hedera*, *Zamioculcas*, *Diffenbachia*, *Dracena*, *Syngonium*, *Sansievieria*, *Cadialeum*, *Caladium*, *Cordyline* oraz różne gatunki paproci. Z rozmów z producentami wynika, iż zamierzają oni zwiększać produkcję tych roślin. Oceniają bardzo dobrze sprzedaż w kraju i duże zainteresowanie całoroczne tą grupą roślin. Stopniowy rozwój produkcji tych roślin w Polsce wskazuje na wysoki popyt polskiego konsumenta. Produkcja ta jest jednak w dalszym ciągu niewystarczająca, o czym świadczy wysoki import. Po nieznacznym spadku obserwowanym w latach 2005-08 import ten zaczął się ponownie stopniowo zwiększać. Szczegółowa analiza struktury tego importu wskazuje na nieco wyższy udział roślin doniczkowych kwitnących, który oscylował w latach 2010-14 wokół 45%. W ostatnich latach rysuje się tendencja wzrostu importu kwiatów ozdobnych z liści. Prognoza szybszego wzrostu sprzedaży roślin o ozdobnych liściach w następnych latach utrzyma się, na co wskazują obserwacje rynku oraz kierunków produkcji w Polsce. Analizując dane importu i eksportu (GUS, Eurostat, AIPH) przewiduje się, iż w najbliższych latach struktura importu i produkcji doniczkowych roślin kwitnących i ozdobnych z liści wyrówna się i udział poszczególnych grup będzie oscylował wokół 50%. Struktura szybszego wzrostu importu i produkcji roślin o ozdobnych liściach wynika z dynamicznego postępu produkcji *in vitro* oraz

zwiększania liczby odmian o liściach wielobarwnych o dużej atrakcyjność. Wartości dekoracyjne w połączeniu z trwałością i relatywnie niską ceną są głównymi czynnikami, na które konsumenci zwracają uwagę podejmując decyzje zakupowe.

Produkcja w Polsce jest trudna do oszacowania z uwagi na duże rozproszenie prowadzonych upraw i trudność w uzyskaniu danych od mniejszych gospodarstw. W trzech większych gospodarstwach szklarniowych odwiedzonych osobiście w trakcie badań produkuje się około 500 tys. szt. kwiatów doniczkowych ozdobnych z liści. Całkowita wielkość produkcji tych roślin w Polsce nie przekracza według bardzo ogólnych szacunków 5-6 mln szt. roślin rocznie.

Z rozmów terenowych i badań ankietowych, które nie miały szerokiego zakresu, wynika że konsumenci cenią sobie przede wszystkim trwałość i atrakcyjność roślin połączonych z relatywnie niską ich ceną i wygodą dokonania zakupów. W grupie roślin doniczkowych znajduje się na rynku ogromna ilość gatunków i odmian. Preferencje konsumentów są więc bardzo zróżnicowane i rozproszone. Wyraźnie najpopularniejszą rośliną kwitnącą jest storczyk, który jeszcze kilka lat temu nie budził tak dużego zainteresowania. Jest to efekt wysokiej podaży na rynku i relatywnego spadku cen przy dużej gamie form, kształtów i barw kwiatów. Przyczynia się do tego łatwy sposób mnożenia storczyków w laboratoriach kultur tkankowych. Na drugim miejscu znajduje się roślina doniczkowa ozdobna z liści – *Zamioculcas*, dalej znajdują się, draceny, fikusy i szefflery ustępując wcześniej miejsca roślinom kwitnącym takim jak: azalie i fiołki afrykańskie (Henschke i Pankowska 2013; Jabłońska i in. 2013). Należy zaznaczyć, iż jeszcze w połowie lat 2000 głównym miejscem zakupów kwiatów doniczkowych były kwaciarnie, obecnie ich udział zmalał, a na pierwsze miejsce wysunęły się markety i sklepy sieciowe, gdzie kwiaty doniczkowe są już powszechnie dostępne i to w sprzedaży całorocznej. Dlatego 6 producentów krajowych z 8 ankietowanych zamierza rozwijać tę produkcję by sprostać większym zamówieniom, choć jak wskazują konkurencja ze strony produktów holenderskich jest silna. Kilku deklarowało nawet chęć związania grupy producenckiej.

Produkcja i sprzedaż w Europie

Kwiaty doniczkowe w sprzedaży na giełdach w Holandii zanotowały 2% wzrost, oraz osiągnęły 78,6% wartości sprzedaży bezpośredniej. Ponad połowę tej sprzedaży stawioną rośliny doniczkowe kwitnące. Ogółem obrót kwiatami doniczkowymi wzrósł w 2016 o 5%, w stosunku do poprzedniego okresu, natomiast o 2 % wzrosła również liczba produktów, a o 3%

średnia cena. Według holenderskich badań rynkowych prowadzonych na głównych rynkach hurtowych, wynika iż kwiaty nadal nie należą do stałych prezentów lecz okazjonalnych. Wśród kupujących panuje przekonanie, iż są nietrwałe, łatwo psujące się, a dla odbiorców hurtowych sprawiają dodatkowo trudności w transporcie i przechowywaniu. Do najważniejszych alternatyw dla kwiatów jako prezent należą produkty spożywcze (słodycze, owoce oraz napoje, w tym głównie produkty alkohole). W przypadku obserwacji rynku krajowego dotyczącego sprzedaży chryzantem, która jest największa w okresie 1-go listopada, dominującą rolę przejmują kwiaty i dekoracje sztuczne, które w opinii konsumenta uchodzą za trwałe i odporne na przymrozki. Czynniki ekologiczne nie odgrywają niestety żadnego znaczenia. Tanie i sztuczne ozdoby pochodzą głównie z Chin, a po okresie dekoracji trafiają na śmietnik i są kłopotliwym odpadem. Kwiaty żywe są w 100% produktem ekologicznym. Pojemniki trafiają do recyklingu lub ponownego wykorzystania w produkcji, a resztki roślinne mogą być kompostowane.

Produkcja kwiatów doniczkowych w Niemczech należy do największych w Europie i wynosi 17,8 mln szt. rocznie. Natomiast produkcja chryzantem doniczkowych wyniosła 20,2 mln szt. Rynek niemiecki jest najbardziej chłonnym rynkiem w Europie, ważnym nie tylko dla producentów Nienieckich, ale przede wszystkim eksporterów, głównie Holendrów. Według szacunków i danych dostarczonych przez Agrarmarkt Internationals-Gesellschaft mbH ponad 8,66 miliarda euro (według cen detalicznych) wydali Niemcy na kwiaty i rośliny ozdobne w tym drzewa i krzewy w 2012 roku, co daje 106 euro rocznie na osobę. Oznacza to tendencje wzrostową w porównaniu do 2009 roku o 2 euro na osobę. Podział tej kwoty wygląda następująco: 37 euro kwiaty cięte, 24 euro kwiaty balkonowe i rabatowe, 22 euro kwiaty do dekoracji wnętrz 18 euro krzewy i drzewa, 6 euro byliny. Wśród 5 najważniejszych produktów doniczkowych wszystkie to rośliny ozdobne z kwiatów (storczyki, poinsecja, amarylis, cyklamen, azalia). Pośród kwiatów ciętych na 3 miejscu znajduje się chryzantema z udziałem 5% wśród wszystkich kwiatów ciętych. Dla porównania róże miały aż 42% udziału (tab. 2).

Tabela 2. Najczęściej kupowane kwiaty w Niemczech, w 2012 roku

l.p.	Rabatowe i balkonowe	Pojemność rynku 1,95 mld euro	Kwiaty doniczkowe, kwitnące	Pojemność rynku 1,28 mld euro	Kwiaty cięte	Pojemność rynku 3,03 mld euro
		Udział %		Udział %		Udział %
1	Pelargonie	17	Storczyki	38	Róże	42
2	Viola/bratek	9	Poinsecja	7	Tulipany	19
3	Wrzosa	8	Amarylis	5	Cyklameny	5

4	Petunia	6	Cyklamen	5	Goździki	4
5	Primula	5	Azalia	4	Amarylis	4

Źródło: Agrarmarkt Internationals-Gesellschaft mbH

Niemiecki import roślin ozdobnych jest wart rocznie 2,25-2,3 mld euro z czego kwiaty cięte stanowią 915 mln euro, a drugie są rośliny doniczkowe ozdobne z kwiatów i liści z wartością 666 mln euro. Pojemność całego rynku w tym dziale oszacowana jest na 1,28 mld euro.

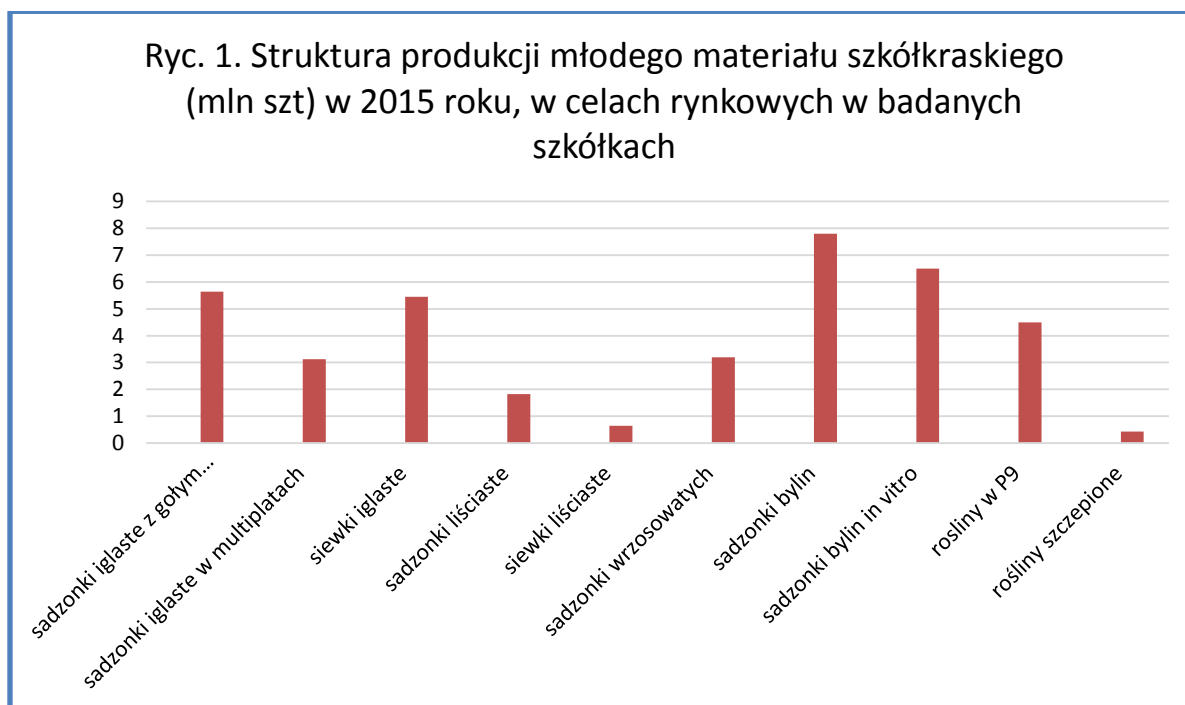
Produkcja szkółkarskiego materiału wyjściowego (siewki i sadzonki, zrazy, sadzonki in vitro)

Produkcja materiału wyjściowego roślin ozdobnych (ukorzone sadzonki, w tym aklimatyzowane sadzonki in vitro oraz młode rośliny do dalszej produkcji) jest obecnie najdynamiczniej rozwijającym się działem kwaciarstwa. Odbywa się ona w wyspecjalizowanych gospodarstwach o wysokim poziomie technicznym i technologicznym. Dla przykładu tylko w 3 dużych firmach, z którymi w I półroczu nawiązano współpracę, o łącznej powierzchni 20,5 ha, produkuje się rocznie około 8 mln szt. sadzonek bylin rozmnażanych wegetatywnie, 6 mln szt. roślin rabatowych i poinsecji oraz 3 mln szt. krzewów ozdobnych i owocowych jak np. borówka wysoka, jagoda kamczacka, żurawina czy świdośliwa. W skład dwóch gospodarstw wchodzi obiekty szklarniowe o powierzchni 4 ha, tunele foliowe o pow. 1,5 ha, w przypadku dwóch również laboratoria kultur tkankowych. Firmy te produkują niemal wyłącznie (ponad 95% produkcji) na zamówienia innych ogrodników. W 7 kolejnych gospodarstwach szkółkarskich wysoko wyspecjalizowanych w produkcji młodego materiału, z którymi przeprowadzono rozmowy w II półroczu oferowano rocznie w ostatnim roku (2015) 1,47 mln szt. ukorzenionych sadzonek roślin liściastych i iglastych, 1,22 roślin w pojemnikach P9 i 2,2, mln szt. siewek. Rozmnażanie jest jednym z najtrudniejszych etapów produkcji wymagającym również wysokich nakładów inwestycyjnych (mnożarki i laboratoria, szklarnie i kontenerownie do aklimatyzacji, mateczniki itp.). Przeniesienie tej produkcji do specjalistycznych firm pozwala na niskokapitałową produkcję w innych gospodarstwach co jest bardzo ważne z wielu aspektów w tym także ochrony środowiska.

Fot. 1. Przykład gospodarstwa oferującego sadzonki bylin rozmnażanych wegetatywnie i oferowanych w 98% na eksport (fot A. Marosz)

Przeprowadzone badania i ankiety pozwalają w sposób ogólny oszacować produkcję materiału wyjściowego w Polsce na poziomie 195 mln szt. roślin. Należy zaznaczyć, iż jest to produkcja roślin przeznaczona do sprzedaży i na eksport. Z tego największą grupę stanowi produkcja sadzonek in vitro około 140 mln szt. rocznie trzon produkcji stawią takie rośliny i grupy roślin jak: gerbera 10%, storczyki 10%, lilie 10%, anturium, 5%, byliny ogrodowe, 12%, kwiaty doniczkowe 25%, rośliny rabatowe i balkonowe 25%, drzewa oraz krzewy ozdobne i owocowe 13% inne nie wymienione 5%. Materiał handlowy uzyskiwany poprzez ukorzenie sadzonek oraz siew nasion stanowi około 55 mln szt. rocznie, a największą grupę stanowią tu byliny (14,3 mln szt) i rośliny iglaste (14,21 mln szt.). Strukturę produkcji tego materiału w gospodarstwach objętych badaniami pokazuje rycina 1.

Rośliny liściaste są stosunkowo łatwe do rozmnażania wegetatywnego i w większości przypadków są też rozmnażane w gospodarstwach we własnym zakresie. Są więc jeszcze w stosunkowo niewielkim zakresie przedmiotem obrotu handlowego gospodarstw specjalistycznych w Polsce. Rynek w tym zakresie będzie się jeszcze dynamicznie zmieniał w szczególności co do nowych odmian roślin objętych licencją, która najczęściej w celu uproszczenia rozliczeń finansowych i sprawowania kontroli nad produkcją danej odmiany łatwiej i szybciej jest udzielana dla szkółek specjalistycznych oferujących sadzonki i młodzież. Zmiany będą dotyczyć także coraz większego udziału krzewów liściastych w obrocie handlowym. Czynnikiem decydującym są dużo niższe koszty produkcji tego materiału w firmach specjalistycznych. Z uwagi na relatywnie niską cenę sadzonki producenci coraz częściej przekonują się, że czasem lepiej ją zamówić i zakupić, niż ukorzeniać samodzielnie. Jest to związane głównie z rosnącymi kosztami robocizny oraz niskim w niektórych przypadkach współczynnikiem ukorzenia zwanym z brakiem odpowiednich obiektów (szklarnie, tunele) lub technologii (zamglawianie, podgrzewanie, środki stymulujące ryzogenezę).

Produkcja w Europie

Liderem w produkcji młodego materiału do dalszej uprawy oraz opracowywania nowych technologii są Holandia i Niemcy. Tylko w tych krajach uzyskuje się rocznie kilkaset milionów sztuk siewek i ukorzenionych sadzonek roślin ozdobnych przeznaczonych dla

produkcji własnej oraz na eksport praktycznie do całej Europy. Holenderski sektor kwaciarski jest szeroko znany jako sektor wiodący pod względem technologicznym, produkcyjnym i innowacyjnym. Holandia jest międzynarodowym centrum marketingu i handlu kwiatami ciętymi. Krajowa produkcja stanowi tam zaledwie ok. 10% produkcji światowej, ale aż 60% światowego eksportu (Market News Service 2009, AIPH 2015). To oznacza, że obrót roślinami w niektórych działach jest kilkakrotnie większy niż produkcja własna. Wynika to z faktu, iż od kilkunastu lat produkcja kwiatów oraz częściowo produkcja materiału wyjściowego do produkcji jest przenoszona do krajów rozwijających się o tańszej sile roboczej i łagodnym klimacie (kraje Afryki, Ameryki Pd i Azji). Dlatego producentom nie tylko w Polsce, ale i w innych krajach Europy coraz trudniej będzie konkurować z tymi produktami, które mają tę ważną zaletę dla konsumenta, że są tańsze.

Obecna sytuacja makroekonomiczna sprzyja produkcji krajowej i eksportowi dzięki wysokim kursom euro i dolara. Wysoki kurs euro powoduje, iż kwiaty importowane po przewalutowaniu mają wyższą cenę i są mniej konkurencyjne od tych z rodzimej produkcji. Dotyczy to wszystkich analizowanych produktów. Powody do zaswawolenia mają też ogrodnicy kierujący większość swojej produkcji na rynki zagraniczne.

Materiały źródłowe:

AIPH 2011, 2014, 2015 – International Statistics Flower and Plants. International Association of Horticultural Producers. Voorhout, Netherlands.

Eurostat – baza danych handlu zagranicznego. ec.europa.eu/Eurostat/data/database (dostęp sierpień 2016)

GUS – baza danych handlu zagranicznego. www.stat.gov.pl (dostęp sierpień 2016)

Henschke M., Pankowska K. 2013 - Popyt na rośliny doniczkowe do dekoracji wnętrz w świetle badań ankietowych w Poznaniu. www.jard.edu.pl (dostęp listopad 2016)

Jabłońska L. i in. 2013. Zachowania konsumentów na warszawskim rynku kwiatów ciętych i doniczkowych. www.agro.icm.edu.pl (dostęp listopad 2016)

Jerzy M., Zakrzewski P. 2006. Sterowana uprawa doniczkowych chryzantem w nieogrzewanym tunelu foliowym. Wczesne odmiany z grupy time i trzy plony w roku. *Hasło Ogrodnicze* 3.

Market News Service 2009 – cut flowers and ornamental plants. www.ehpea.org.et/event (dostęp styczeń 2012)

Royal Flora Holland News Letters – www.royalfloraholland.com/en/ (dostęp listopad 2016, grudzień 2016)